

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Pavli Fvschi Episcopi Sarnensis De Visitatione Et
Regimine Ecclesiarvm. Libri Dvo**

Fusco, Paolo

Romae, 1616

De Ecclesiae Situ, atque statu in generali. Cap. Decimvm.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-61768](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-61768)

Conc. s. omnis porro. & sic omnium salutem consulitur, omnis tollitur superstitio. eo maxime si parochi instruantur iuxta not. in catechism. ad ipsos edito iussu Pij Quinti Pontif. Max. de præc. diui. in 1. fol. 410. &c.

DE ECCLESIAE SITV, atque statu in generali.

CAP. DECIMVM.

SVMMA RIVM.

1	E CCLESIA dicitur domus orationis, & tronus Dei.	9	Aqua benedicta debet stare in ingressu ecclesie.
2	Ecclesia non debet edificari, nisi primam episcopus crucem figat.	10	Fores ecclesie debent claudi, & aperiri tempore debito.
3	Episcopus quæ inquirat circa statum ecclesie. nu. 4.	11	Pulpitum debet esse in ecclesia, & quod dicatur.
5	Defunctorum tumuli non debet stare super terram.	12	Sacrarium debet construi in ecclesia.
6	Ecclesie singula partes quid significant.	13	Sedes pro episcopo debet esse in loco primario ecclesie. Et sic in alijs locis, & actibus.
7	Ecclesia debet respicere versus Orientem, & quare.	14	Ecclesia debet restitui sua immunitate.
	Oratio debet fieri versus Orientem, & quare. ibid.	15	Ecclesia cathedralis a quo debet reparari.
8	Paradisus terrestris an hodie inueniatur.	16	Reparatio ecclesiarum dicitur favorabilis.

ECCLESIA, † quæ domus orationis dicitur. Matthæ. cap. 21. fess. 22. Conc. Trid. de obser. & euit. in celeb. Miss. ab ecclesijs, & tronus Dei. Specul. in proœ. in princ. mons domini dicit enim Isai. capitulo 2. erit in nouissimis diebus manifestus mons domini, de hoc loquitur Apostol. in sua priori, ad Cor. capit. 11. An ecclesiam Dei (hoc est dicit gloss.) domum orationis) cõtēnētis. & Iud. c. 6. conuocatus populus per totam

noctem intra ecclesiarum orauerunt, petentes a Deo auxilium, cum Holofernos ruinam minabatur, D. Card. Aracel. de symb. Apof. c. 34. licet alio modo dicatur pro vniuersitate fidelium, vt diximus sup. in proœ. de qua non modo: quando igitur præstat rebus temporalibus, tãto edifijs prophanis excellere debet, & suam habere dotem, vt possit necessarijs prouidere. † Vnde fuit statutum nullum ecclesiam edificare posse, antequam episcopus cognoscat, crucem affigat,

affigat, atrium designet, & cæmeteri-
riū, dosq. sufficiens assignetur. de con-
secr. dist. 1. c. nemo, & c. placuit, sicut,
& ecclesiā suā Christus dilexit, dota-
uitq. pprio sāguine. Apost. ad Ephe. 5
c. 5. Christus dilexit ecclesiā, & se ip-
sum tradidit p̄ ea. sicut. n. omne crea-
tū suā habet dotē, iuxta sui esse, vt a-
nima suis ornata dotib. corpus aliis
similiter. doc. in 4. dist. 49. sic, & eccle-
sia Dei, in qua fideles animæ conue-
niunt ad laudes dandas ipsi Deo, do-
tē habere debet, vt suis filius, & mini-
stris, quæ opportuerint subministrē-
3 tur. † Vnde post dotē datā episco-
pus visitans attendit ad multa, an
ecclesia sit consecrata, si id appareat
ex scripturis, & signis, vt crucibus in
parietibus, & sua cuius sancti p̄tectio-
ne ad honorē Dei sit dedicata, si e-
get dedicatione, seu reconciliatione,
p̄pter pollutionē forte factā, sit in ea
altare maius in loco cōspicuo, & sū-
mitate ipsius, vbi Missa occurrens de
die dicatur quotidie, secundū possi-
bilatē, habeat locū conuenientē pro
choro, vbi præsbyteri, & clerici pos-
sint officia diuina celebrare, & loco
manifesto, ad hoc vt possit populus
videre cæremonias, quæ fiunt dū di-
uinū officiū celebratur, humilitatē,
pariterq. deuotionē celebrantiū, &
non in occulto, vel in alto vt a nulli
videantur, sicuti nouissime in multis
4 cōstrui videtur. † Atq; oīno sit ipsa ec-
clesia tecta, muris bene cōmpræhē-
sa, nec in aliqua sui parte ruinā pa-
tiatur, aut in eam impluat, sit pau-
metū opportunū. deest enim eccle-
siam, idest domū materialem, in qua
Deo sanctificari debet, esse ex omni
sui parte bene compositā & clausam
& parietibus vndiq. bene constructā,

sint foueæ, aut tumbæ, cæmeterium
ve in quibus defunctorum corpora
sepelliantur, nec fiāt super terrā, tūc
& n. deformatur ecclesia, & impe-
dimenta solent nasci. † Immo si ex-
tant amoueantur, tā ex ipsa cathedra
li, quā ex omnibus aliis, & in pro fun-
dis tumbis recondantur (exceptis tu-
mulis prælatorū, & marmoreis eccle-
siā non impediētib. seu altaribus
nō imminentibus, & ad hærentibus)
iux. decretum Pii III. de quo memi-
nit Mandos. in suis additionibus ad
lap. alleg. 83. & extat alia ordinatio
Pii Quinti Pontificis. maximi. incip.
cū primum ad Apostolatus. †. & vt
in ecclesiis in anno 1566. 1. sui Pon-
tif. † Idq. etiam præstat declarare sin-
gulas partes ex quibus constat eccle-
sia, & quid significant, namque ip-
sius edificiū est significantiū spiritua-
liū, cæmentū est charitas, sine qua ni-
hil sumus 1. ad Cor. c. 13. quia petra
erat Christus in ead. cap. 9. & quæ
singulos coaptat, atq. viuificat, singu-
li lapides significant singulos fideles
fundamentū sunt Apostoli, & Pro-
phetæ, parietes sunt contemplatiui
fundamento vicini, terrena deserentes,
& cælestibus adherentes. Tectū
sunt homines actiui proximorū ne-
cessitati terrena ministrantes, longi-
tudo denotat diuturnitatem tempo-
ris, latitudo multorū populorū nu-
merositatē. Altitudo differentiā, me-
ritumq. officiorū, sacrarium virginū
ordinem, chorus ordinē continen-
tium, Naui ordinem coniungatorū,
cum dixerit Deus, crescite, & mul-
tiplicamini, & replete terram. 22. q.
1. c. nuptiæ. Atrium ecclesiæ sunt fal-
si christiani, extra ecclesiam vagan-
tes, campanile nomen domini, cam-
panæ

panæ prædicatores verbi Dei, fenestæ vitæ, viri sunt spirituales: interior dealbatura significat munditiam cordis, exterior munditiam corporū, altare est Christus, aliter mensa dicitur in scriptura sacra. 1. ad Cor. 10. & fess. 22. Conc. Trid. de sacrif. Miss. c. 1. §. & hæc quidem, & sic de alijs. Gul. in ratio. lib. 1. c. 1. Floren. in 3. tit. 12. c. 7. 1. † Sed ipsa ecclesia sit edificata in capite versus Orientem, quo oratio nostra tendere debet: Arch. de conf. dist. 1. c. nemo ecclesiam. Christus in scripturis oriens nominatur. Fra. Vincent. Cassin. de nomi. Iesu. lib. 2. fol. 26. ideo dedicandus est illi oriens ad orationem. Item quia in Oriente est Paradisus deliciarum, vbi Deus hominem, quem creauerat posuit, ex quo demum propter peccatum eiecit, sed nos tendere debemus, tamquam requirentes antiquam patriam. D. Car. Hofi contra ærent. lib. 4. trad. fol. 396 cum seq. adducens Damascenum, de fid. ortho. lib. 4. c. 13. & fol. 399. priuatim orare, vertatur fidelis, quo vult, cum vbiq. sit Deus, publicæ tamen preces versus Orientem, eque tamen oramus, & Missæ sacrificium facimus erga Oriētem, dicit gl. magna. in cle. vnica. de reliq. & ven. sanc. non de necessitate, & Io. de Sel. de benef. 1. p. 9. 5. n. 28. dicitur etenim nouus oriēs, ad differentiam Orientis veteris, qui est diabolus, in c. quoniā vetus oriēs. cum gl. 24. q. 1. † Sed pulchrum est videre an hodie in terris sit ille paradysus terrestris seu deliciarum, vel cessauerit tempore diluuii cum dicatur Gen. c. 7. delebo oēm substantiā, quā feci, de superficie terræ, & deinde de leuit Deus oēm substantiā, quæ erat super terrā. Bar. Sybil. in trac. peregr.

q. 1. de ead. q. 7. c. 3. discurren dubium per quatuor quæstiones. Vna est opinio, q̄ licet paradysus terrestris fuerit a Deo in principio plantatus, hodie sit destructus, quia cū fuerit creatus propter hominē, sed homine expulso propter peccatum, debuit desuisse, vel q̄ a diluuiio, q̄ per annum, & decem dies durauit, fuerit submersus, & reuersus, & hanc opinionē multi doct. tenent: & nouissime R. P. Alphonsus Salmeron Hispanus primarius theologus societatis Iesu, & doctus. in sacra scriptura in suis publicis lection. ex Chrysost. vt facta diligētī cōputatione locorū, & prouinciarū præsertim Mesopotanię, vbi dicebat esse, cōcluserit nō inueniri, sed destructū, vt sup. quia est deleta per diluuiū oīs superficies terræ, & quia propter peccatū clausa erat Ianua cæli, sed per Christū aperta, vnde nec locus seruit. Alia est opinio, quæ nobis placet, & verior videtur, quod licet fuerit diluuiū, nō tñ fuit locus ille deliciarū, dictus paradysus terrestris destructus, quem Deus non creauit esse subditum peccatis, cum statim eiecerit inde primos parentes: dextruxit. n. diluuiū terrā peccatis infectā, ab hominibus, cū legamus, Gen. c. 6. Cūq. vidisset Deus terrā eē corruptā (oīs quippe caro coruperat viam suā super terrā) dixit ad Noe; finis vniuersæ carnis venit ad me, repleta est iniquitate a facie eorū, & ego disperdā eos cū terra. sed in illo paradiso terrestris non erāt homines, ergo ad illū locū, nō dirigit fermo Dei. Et multi tenēt in eū locū esse trāslatos Enoch, & Heliam, de 1. Genes. cap. 5. Enoch ambulauit cum Deo, & non apparuit, quia tulit eum Dominis. de Helia 4. Reg. secundo qui

qui ambo in fine mūdi veniēt, & moriētur ab Antichristo, vt dicit latius Sybil. vbi supra. in 4. quæstiuncula, & trāsfigurato Domino in Mōte, et Helias de Paradiso terrestri apparuit, de qua trāsfiguratione. Matth. c. 17. & alij sanētos patres, cū fælici latrone, quousq. Christus ascendit in cælū stetit dicunt. Vnde legimus in scriptura Paradisum terrestrem, & post hominē eiectū, Angelū esse positum in custodiā, cū gladio, & igne, sed de destructione nullum verbū ergo, &c.

9 Debet etiā in ecclesia esse vas aquæ benedictæ, quā accedētes, & ingredientes signādo se signo sanctæ crucis aspergantur. habet enim virtutē sanctificatiuā, quia excitat ad deuotionē, & purificatiuā, quia delet peccata venialia c. aquā sale de consecr. dist. 3. fugat demonū insidias, vnde dicitur, huius aquæ tactu, fugiat demonis actus & in eod. c. nā si cinis vitulæ aspersus sanguine, populū sanctificabat, multo magis aqua sale aspersa, diuinisq. præcibus sacrata, sterilitatē rerū aufert humanorū, & insidias Diaboli quā maxime auertit, & ē a phantasmaticis versutijs homines defendet, & coinquinos sanctificabit. Gul. in ration. lib. 4. c. quā in cubiculis teneri ad effugādos demones statuit Alexander Papa primus. † Fores itē ecclesiæ tēporib⁹ debitis, & horis, clausæ & apertæ teneantur, ad hoc ne quid prohibitū exerceatur, quod ad hostiarium spectare, qui & ianitor dicitur, institutū est a sancta ecclesia, cuius officiū sicut, & aliorū functiones renouari mandāt, ex decreto sacri Conc. Trid. sess. 23. de reform. c. 17. idq. tēporibus nostris multo magis obseruandum, & ca-

uendū est, cū homines aliqui ad eam malitiā, ad id scelus peruenerint, vt nec hominibus Deo seruientibus peccerint eos occidendo, sed ecclesias spoliauerint, etiam tabernaculū Christi prophanando, sacramentum sanctissimæ Eucharistiæ proiciendo, vt vas inde argenteum furarentur, o Bone Deus, quam magna est misericordia tua, qui omnes ad poenitentiam expectas: an & nō terra aperta est vt omnes deglutiret, viuosq. traheret ad Infernū. Vti de Dathan, & Abiron factū esse a Domino in diebus Moysis legimus apud Num. c. 16. Sit pulpitu (quod, & vita perfectorum dicitur.) quia publicū in loco publico cōstitutū, vbi verbū Dei populo proponi possit. Gul. in ration. lib. 1. c. 1. nu. 33. in quo etiam, & electio nis impletur officiu ad lib. 1. c. 15. hodie frequentius attendendū, cū in ecclesia diebus quadragesimalibus, ieiuniorū, aduentus, & dominicis prædicandū sit verbū Dei (ex alio decreto eiusd. Conc. sess. 24. de reform. gen. c. 4. vt infra hoc eo. lib. dicemus. c. 18.)

12 Sacrarū itē debet esse in ea, in loco honesto, & decenti, in quo Reliquiæ condantur, sacra q. reponantur iux cōsuetudinem. de quo in tit. de consec. eccl. vel alt. idq. teste Gul. eod. c. 1. nu. 38. designat vterū gloriosissimæ Virginis, cū alia ordinatione lauacri, fontis purificationis, in quo sacerdotes sacra tractantes manus lauant ex illo Isai. c. 52. lauamini, & mūdi estote, eoq. constructo in alio simili loco, aquam lotionis manuum, panem, cum Pontifex benedicit calices, patenas, & alia, quia sacramēta manibus cōtractat, minister reponit. sic. n. deuotissime seruātū est ab antiquo, similiter,

militis, & purificatoria, corporalia, &
 primū a sacerdote, seu alio ministro
 bene purificentur, demū alijs possūt
 13 cōcedi accommodanda. † Sodesq. p
 episcopo debet ēē in ipsa ecclesia, &
 in loco altiori, & digniori, in choro,
 capitulo, processioibus, adibusq. a
 alijs publicis, id itē seruandū est: & ubi
 ipse elegerit, ex alio decreto eius Cō
 cil. Trid. sess. 25. de reform. gen. c. 6. p
 episcopis præterea, quæ sedes a dex
 tris potius collocat, ad denotandā illā
 sessionē ad dexterā illius sūmæ Bea
 titudinis, ubi iustitia, pax, & gaudium
 sunt, & dicit vnum verbū ipse Gul
 in c. i. c. 1. nu. 44. dextera enim est fi
 gnum pacis, & concordie, qua fide
 les in ecclesia Dei vniuntur, & in ea
 dem Christi fide viuunt. arg. not. per
 gl. in c. fundamenta post prin. de e
 14 lect. li. 6. † Itē an ecclesia ipsa sua im
 munitate concessa a sum. Pontifi. & a
 christianis. Impara. potiat, vel si læ
 sa fuerit inno restituat, nec lēdi ultra
 patat. tot. tit. de immū. eccl. ex ipso
 ēē Cōc. Trid. sess. 25. de refor. cap. 20.
 Nauar. in Man. c. 27. n. 119. per qua
 draginta passus in cathedrali, & in a
 lijs p. triginta, q. male seruati refero
 idē Nauar. c. 25. nu. 17. eod. lib. & re
 cēser. Fab. Mōrel. in sua pract. arbit.
 par. 6. q. 2. n. 18. cū sequ. fol. 486. & ad
 materiā quando occurrit vide Luk.
 Clar. lib. 5. recep. sent. 9. fi. q. 80. & di
 xi vñ verbū in famil. singu. in l. finu.
 15 157. † Ac deniq. inquiratur, si ipsa ec
 clesia egeat reparatione, & in cathe
 drali spectat ad episcopū. c. n. de eccl.
 edifi. per doct. & si magna egeat re
 paratione, & fructus sunt tenues, q.
 vix sufficiant ad parcū victū, tenetur
 supplere capitulū ipsius ecclesiæ, de
 fructibus, qui supersunt detractis ne

cessarijs. Ausier. in sua dec. 309.
 Berm. choro. de publi. cōcub. in ver
 bo. quos suus superior, fol. 174. quod
 vix obtineretur, quia si canonici ser
 uunt, & deberet eis detrahi, moleste
 ferret, & tamen in facto vidi obser
 uatū. † Est tamē fauorabilis hæc cau
 sa reparationis ecclesiarū & existen
 tibus fructibus quarta pars est assi
 gnanda, in ipsis reparandis c. vobis. 12. q.
 2. & not. in c. decernimus. 10. q. 1. &
 in c. 1. de eccl. edific. & per Archid. in
 c. si monachus. 26. q. 1. q. episcopus
 attente videre debet & sess. 7. Cōc.
 16 Trid. de refor. c. 8. etiā cogendo pa
 rochianos, ubi beneficiati nequeunt
 de fructibus ecclesiarum, ex alio c. 7.
 sess. 21. de refor. eo. Cōc. quatuor no
 tado ex Abb. in d. c. 1. de eccl. edific. pri
 mo si adest consuetudo in alios esse
 trāslatū hoc onus: secūdo ex quarta
 fructuū tertio per clericos. bene
 ficiatos: & quarto per parochianos.
 eo. cap. 17. quod & fieri omnes pro
 curare possunt, etiam Reges cap.
 1. ne. sed. vac. cap. filij, vel nepo
 tes. 16. quæst. 17. Gul. Bened. in cap.
 Raynucius in verbo si absque libe
 ris. lo. 2. num. 34. de testa. cum seq.
 Quia cum sint constituti a Deo, vt
 ecclesiam inuenit, & defendant
 Abb. in cap. tu ad decipietatis offi
 cium adimplent, cum id curant, &
 auxiliantur. Vnde dicit text. not. in
 l. si aliquam. ff. de offic. procons. A
 dos sacras, & opera publica circuire
 inspiciendi gratia, an facta, rectaq.
 sint, vel in aliqua refectione indigeat
 & si qua cæpta sunt, vt cōsumantur
 put vires Reipublicæ permittunt,
 curare debet: omissis quæ scribūt Ca
 rol. de Carcal. in Regal. Franc. li. 2. 6.
 iure. fol. 43. 8. iure fol. 57. Couar. in
 pract.

pract. qq. c. 35. post gl. in extrau. excrabilis. lo. 22. tit. 3. in princ. in verb.

dinersorum, & Innoc. in c. super his de accusat. & c.

DE ATRIIS ECCLESiarVM.

CAP. VNDECIMVM.

S V M M A R I V M.

1 **A**TRIVM quid sit, & quid significat.

2 Atriarj, & Atrienfes qui.

3 Atria, porticus, clausura antes fores ecclesie.

4 Atrium ecclesia denotat Christum.

5 Atria Domini sunt tria.

6 Atria edium canonicorum iudicio epi

scopi gubernanda sunt.

7 Atria ecclesia gaudent immunitate qua, & ecclesia.

8 Iudicia secularia non debent exerceri in atrijs, & domibus ecclesiarum.

9 Episcopus multa debet prohibere fieri in atrijs ipsarum ecclesiarum, n.

10.

1 **A**ntiquorum refert memoria quod cum amplæ edificabantur domus, locus relinquebatur, qui inter fores, & domos medius esset, & quod, & vestibulum aliqui dixerunt testatur Vergil. 2. Aeneid. dum dicit.

Vestibulum ante ipsum, primoq. in limine Pyrihus.

Exultat zelis, et luce coruscus Abena.

Vulgus vero atrium appellat. Aul. Gell in suis noctib. Attic. lib. 16. c. 5. eius superior pars clausa, anterior vero aperta, alio nomine dicitur porticus sicuti de templo Salomonis, lo. 10. c. ambulabat Iesus in templo in porticu Salomonis, vel pars ipsius domus, scilicet contigua. arg. c. si ciuitas. de sent.

2 exco. hb. 6. vbi oēs notant. inde sunt dicti Atriarj, qui Atria custodiunt, i. r. & caupones. ff. naut. caup. stab. cū gl. & Atrienfes, qui curias magnatū sequuntur, ex humaniorū literarū professoribus, sed melius domini negotia procurantes, & seruis alimenta di

uidere esse solitos, ex atrio dicuntur, in quo sportule, & cibaria distribuuntur ex rescripto Alpheni in. l. in lege, circa med. vbi Alci. ff. de ver. sign. nō tñ est de essentia domus, quæ sine consistere potest, cum ex solo, pariete, & tecto sufficit, ex philosopho, ex l. ciuili, ex solo, & superficie. ff. de sol. l. qui res, §. aream. Aff. decis. 392. Rex Ferdinandus, n. u. 12. vers. nam ad hoc.

3 † Atria proprie in nostris terminis dicuntur porticus, seu clausura ante ecclesias, nam per medium ipsorum intramus ad ecclesias ipsas (militantem in quā ecclesiā, & postea triumphantem: ex quo cecinit Dauid. Pl. 64. Domine quis habitabit in atrijs tuis,) & hodie non inuenimus ecclesias antiquas, vbi cumq. sitas, de maioribus maxime, in quibus atria designata nō cognoscamus, etiam q̄ sint extra ciuitates, quæ in multis locis primum maiori poterantur magnitudine, & latitudine, vt inde post modum episcoporum cura sit reducere, & vnire,